

Ustavni sud Crne Gore, u Prvom vijeću za meritorno odlučivanje o ustavnim žalbama, u sastavu: sudija Dragana Đuranović, predsjednica Vijeća i sudije Snežana Armenko i Momirka Tešić, članice Vijeća, na osnovu odredaba člana 149 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore i člana 48 tačka 3 i člana 76 stav 1 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore („Službeni list Crne Gore”, br. 11/15), na sjednici Vijeća od 25. septembra 2023. godine, donio je

O D L U K U

I USVAJA SE ustavna žalba zbog povrede prava na pravično suđenje iz čl. 32 Ustava Crne Gore.

II UKIDA SE rješenje Osnovnog suda u Beranama, Ip. br. 493/19, od 19. novembra 2019. godine, u dijelu odluke o troškovima postupka i predmet u tom dijelu vraća Osnovnom sudu u Beranama na ponovni postupak i odlučivanje.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM CRNE GORE

1. R., V., D. i M. R. (podnosioci ustavne žalbe), pokrenuli su postupak u ovom predmetu ustavnom žalbom (U-III br. 2072/19), koju su Sudu podnijeli dana 13. decembra 2019. godine.

2. Podnosiocima ustavne žalbe zastupa P.D., advokat iz B.P..

3. Ustavna žalba je podnijeta protiv rješenja Osnovnog suda u Beranama, Ip. br. 493/19, od 19. novembra 2019. godine i I. br. 156/19, od 1. novembra 2019. godine.

4. Podnosioci ustavne žalbe su se žalili na povrede prava iz čl. 20 i 32 Ustava Crne Gore i člana 6 stav 1 i člana 13 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Tvrdi da Sud u prvostepenom rješenju nije primijenio tarifni broj 11 Advokatske tarife Crne Gore, iako su se na strani predlagača nalazila četiri lica. Predložila su da Ustavni sud usvoji ustavnu žalbu, ukine osporena rješenja u dijelu odluke o troškovima postupka i predmet vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

II ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

5. Podnosioci su predlagači obezbjeđenja iz postupka pred redovnim sudom.

6. Prvostepenim rješenjem I. br. 156/19, od 1. novembra 2019. godine, u dijelu izreke *pod stavom I* određena je privremena mjera i naloženo protivniku obezbjeđenja E. AD N – F.S., O.j. 11, da odmah po prijemu ovog rješenja, omogući predlagačima obezbjeđenja korišćenje električne energije u njihovoj porodičnoj kući, na način što će iste priključiti na elektro – distributivnu mrežu,

u dijelu izreke *pod stavom II* određeno je da će ova privremena mjera važiti do pravosnažnog okončanja parničnog postupka po tužbi predlagača protiv protivnika obezbjeđenja, koju je predlagač obezbjeđenja dužan podnijeti u roku od 15 dana od dana prijema ovog rješenja, radi opravdanja ove privremene mjere,

u dijelu izreke *pod stavom III*, protivniku obezbjeđenja se istovremeno izriče novčana kazna u iznosu od 2.000,00 eura, a odgovornim licima u iznosu od 500,00 eura, koje će sud naplatiti po službenoj dužnosti ukoliko protivnik obezbjeđenja u ostavljenom roku ne postupi po ovom rješenju, pod prijetnjom izricanja novih novčanih kazni u uvećanom iznosu,

u dijelu izreke *pod stavom IV*, obavezan je protivnik obezbjeđenja da predlagačima obezbjeđenja naknadi troškove postupka u iznosu od 150,00 eura, u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti ovog rješenja.

7. Drugostepenim rješenjem Ip. br. 493/19, od 19. novembra 2019. godine, odbijeni su prigovori predlagača i protivnika predlagača, kao neosnovani. Izvršno vijeće Osnovnog suda u Beranama je, u relevantnom dijelu, prihvatilo utvrđenje izvršnog sudije prema kojem se u konkretnom slučaju radi o predlagačima koji postupaju kao jedinstveni suparničari, zbog čega su im troškovi postupka pravilno odmjereni.

III RELEVANTNO MATERIJALNO PRAVO

A. *Zakon o parničnom postupku* („Službeni list Republike Crne Gore”, br. 22/04, 28/05 i 76/06 i „Službeni list Crne Gore, br. 47/15)

Član 197 stav 1 tačka 1

Više lica mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari), ako...: su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova (materijalno suparničarstvo)...

B. *Advokatska tarifa Advokatske komore Crne Gore* ("Službeni list Crne Gore", br. 79/17)

Član 1 stav 6

Nadležni sudovi i nadležni državni organi su dužni da u postupcima primjenjuju ovu Tarifu i advokatima priznaju i obračunaju nagradu i naknadu troškova utvrđene ovom Tarifom.

Tarifni broj 11

Kada pokreće postupak, zastupa ili brani dva ili više lica, odnosno ako su protivne stranke više lica, bez obzira da li se u procesnom smislu radi o jednoj ili više stranaka, advokatu pripada nagrada predviđena ovom tarifom, uz uvećanje od 50% za svako drugo i naredno lice, ali ne veća od petostrukog iznosa određenog tarifnim brojevima za svaku odnosnu radnju.

IV OSNOVANOST USTAVNE ŽALBE

8. Pozivajući se na odredbe čl. 20 i 32 Ustava, podnosioci ustavne žalbe se žale na povredu prava na djelotvoran pravni lijek i prava na pravično suđenje, u suštini smatrajući da je Osnovni sud u Beranama, pogrešno i arbitrarno primijenio materijalno pravo sa aspekta

odredbe Advokatske tarife koje se odnose na obračun troškova nagrade za rad advokata kada zastupa više lica i na taj način povrijedio Ustavom i Konvencijom zaštićena prava.

9. Za odlučivanje u konkretnom predmetu, relevantna je sljedeća odredba Ustava Crne Gore

Član 32

Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Član 6 stav 1

Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.

10. Stoga će Ustavni sud predmetnu ustavnu žalbu razmatrati sa aspekta moguće povrede prava na pravično suđenje iz člana 32 Ustava i analogno tome, člana 6 stav 1 Konvencije.

V PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

a) Opšta načela

11. Ustavni sud je u svojoj dosadašnjoj praksi, slijedeći stavove Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, ustanovio niz načela (ili uslova) koji moraju biti ispunjena da bi se određeni sudski postupak, posmatran u cjelini, mogao cijeliti pravičnim. Provodeći postupke, redovni sudovi moraju poštovati ta načela kad pri donošenju svoje odluke ocjenjuju, uz prednost neposrednog ispitivanja, činjenice i okolnosti konkretnog slučaja, primjenjujući mjerodavno pravo.

12. Zadatak je Ustavnog suda, u jemčenju ustavnog i konvencijskog prava na pravično suđenje, da provjeri je li sud poštovao takva relevantna načela u konkretnom slučaju. Uz tu provjeru, zadatak je Ustavnog suda da ispita je li sud u konkretnom slučaju vršio svoje procjene na očigledno nerazuman način ili je učinio neku drugu očigledno grešku u procjeni, pogrešno procijenio postojanje neke važne činjenice ili pak propustio razmotriti sve relevantne činjenice, odnosno propustio uzeti u obzir sve činjenične i pravne elemente koji su objektivno mjerodavni za donošenje odluke, odbio provesti dokaze koji bi mogli dovesti do drugačije odluke i slično.

13. Nadalje, ustavno pravo na pravično suđenje propisano članom 32 Ustava, jemči i zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih organa. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka drugih nadležnih organa koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dovoljne razloge za ocjenu kakva je odlukom data, upućuju na zaključak o arbitrarnosti u procesnom i/ili materijalnopravnom smislu.

14. Stoga su ovlaštenja Ustavnog suda u postupku po ustavnoj žalbi ograničena na to da ispita da li su u određenom sudskom postupku poštovana ljudska prava i slobode zajemčene Ustavom i EKLJP i standardi koje je Sud izgradio u svojoj dosadašnjoj praksi.

b) Primjena opštih načela na konkretan slučaj

15. Podnosioci tvrde da se osporena rješenja zasnivaju na pogrešnoj i arbitrarnoj primjeni materijalnog prava. Osnovni sud u Beranama je u svojim rješenjima, konzistentno naveo da su podnosioci jedinstveni suparničari, zbog čega su im troškovi postupka pravilno odmjereni.

16. Ustavni sud smatra da je pravno pitanje u konkretnom slučaju zapravo pitanje tumačenja prava, što prvenstveno spada u domen nadležnosti redovnih sudova. S tim u vezi, Ustavni sud ukazuje da je, prema praksi Evropskog suda, prvenstveno na domaćim organima, naročito sudovima, da rješavaju probleme tumačenja domaćih zakona. Sud ne treba postupati kao sud „treće instance“, te stoga neće prema članu 6 stav 1 Konvencije dovoditi u pitanje ocjenu domaćih sudova, osim ako se njihova utvrđenja mogu smatrati proizvoljnim ili očigledno nerazumnim.¹ Takvu praksu dosljedno prati i Ustavni sud u svojim brojnim odlukama.

17. U skladu sa navedenim, u ovom ustavnosudskom postupku zadatak je Ustavnog suda da utvrdi može li se način na koji je u konkretnom slučaju, Osnovni sud u Beranama tumačio i primijenio mjerodavno pravo smatrati arbitrarnim i je li takvim postupanjem povrijeđeno podnosiocima ustavne žalbe pravo na pravično suđenje (odlučivanje) zajamčeno odredbom člana 32 Ustava i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

18. U konkretnom slučaju, izvršno Vijeće Osnovnog suda u Beranama je potvrdilo prvostepeno rješenje tog Suda, pored ostalog, i u dijelu odluke o troškovima postupka i stalo na stanovištu da je postupajući sudija pravilno primijenio Advokatsku tarifu (bez navođenja relevantnih odredbi iste), budući da se na strani tužilaca nalaze lica koja su nužni jedinstveni suparničari, pa im je shodno tome i dosudio troškove postupka.

19. Ustavni sud je ocjenio da je odlučivanjem na ovakav način, Osnovni sud u Beranama arbitrarno i proizvoljno tumačio i primijenio mjerodavno pravo na štetu podnosilaca ustavne žalbe.

20. Odredbom člana 1 stav 6 Advokatske tarife propisano je da su nadležni sudovi i nadležni državni organi dužni da u postupcima primjenjuju ovu Tarifu i advokatima priznaju i obračunaju nagradu i naknadu troškova utvrđenih ovom Tarifom, dok je tarifnim brojem 11 navedene Advokatske tarife propisano da kada pokreće postupak, zastupa ili brani dva ili više lica, odnosno ako su protivne stranke više lica, bez obzira da li se u procesnom smislu radi o

¹ Ašćerić protiv Bosne i Hercegovine, odluka od 17. decembra 2019. godine, st. 23, sa ostalim referencama

jednoj ili više stranaka, advokatu pripada nagrada predviđena ovom tarifom, uz uvećanje od 50% za svako drugo i naredno lice.

21. Naime, kako iz okolnosti konkretnog slučaja proizilazi da se na strani predlagača obezbjeđenja nalazilo više lica, kao i načina na koji je tarifnim brojem 11 Advokatske tarife regulisan način obračuna troškova advokata u slučaju zastupanja više lica (naknada predviđena ovom tarifom uz uvećanje od 50% za svako drugo i naredno lice bez obzira da li se u procesnom smislu radi o jednoj ili više stranaka), to ukazuje da nije postojao pravni osnov da se obračun predmetnih troškova izvrši na način koji se primjenjuje kada se na strani predlagača obezbjeđenja nalazi jedna stranka, odnosno da je primjena mjerodavnog prava od strane Osnovnog suda u Beranama, bila proizvoljna. Dakle, činjenica od koje polazi redovni sud - da je riječ o nužnim jedinstvenim suparničarima, koji predstavljaju jednu stranku, nije od uticaja pri odmjeravanju troškova, imajući u vidu normativno uređenje obračuna troškova prema navedenom tarifnom broju 11 Advokatske tarife.

22. U svijetlu svega navedenog, Ustavni sud ističe da se objektivni pravni poredak u društvu utemeljenom na vladavini prava ne može graditi, a zaštita ustavnih prava pojedinaca ne može se zasnivati na razlozima koji ne počivaju na argumentu "zdravog razuma", jer bi u protivnom moglo imati apsurdne posljedice u domenu ostvarivanja i zaštite pojedinačnih prava.

23. Ustavni sud smatra da je upravo takve posljedice, u konkretnom slučaju, na podnosiocima ustavne žalbe imao način na koji je Osnovni sud u Beranama tumačio i primijenio odredbe Advokatske tarife, a koji način je imao za posljedicu apsolutno arbitraran zaključak suda da podnosiocima ne pripada pravo na predmetne troškove postupka u odgovarajućem obimu, jer zaključak koji je iznio navedeni sud u osporenim odlukama, ne proizlazi iz ustavno - pravno prihvatljivog tumačenja gore navedene mjerodavne odredbe Advokatske tarife.

24. S tim u vezi, Ustavni sud ukazuje na svoju praksu u odluci U-III br. 652/17, od 28. marta 2018. godine, u kojoj je utvrdio povredu prava na pravično suđenje, koja se ogledala kroz proizvoljnu primjenu materijalnog prava u dijelu koji se odnosi na troškove postupka, kroz pravo podnosilaca, kao nužnih jedinstvenih suparničara, da sud u parničnom postupku u odnosu na njih izvrši obračun naknade troškova primjenom tarifnog broja 11 Advokatske tarife, dakle određenje uvećanje naknade troškova advokatu koji zastupa više lica od 50% za svako drugo i naredno lice, bez obzira na to da li se procesnom smislu radi o jednoj ili više stranaka.

25. Takođe, Ustavni sud ukazuje na svoju praksu u odluci U-III br. 1976/19, od 16. juna 2023. godine, u kojoj je, ocijenjen kao ustavnopravno prihvatljiv stav nižestepenih sudova o troškovima postupka da iako se u konkretnom slučaju radi o nužnim suparničarima, koji u smislu odredbe člana 197 stav 1 tačka 1 Zakona o parničnom postupku predstavljaju jednu stranku, to nije od uticaja pri odmjeravanju troškova, jer se u tom smislu imaju primijeniti odredbe Advokatske tarife (Tarifni broj 11), a ne Zakona o parničnom postupku, pa se naknada troškova advokatu koji zastupa dva ili više lica određuje uz uvećanje od 50% za svako drugo i naredno lice, bez obzira na to da li se procesnom smislu radi o jednoj ili više stranaka.

Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

U-III br. 2072/19
25. septembar 2023. godine
P o d g o r i c a

Predsjednica Vijeća,
Dragana Đuranović, s.r.